

43 להיזהר גם מיין של גויים וגם משמן של גויים. רב פבר, דניאל על
 44 לבו שם ולכל ישראל הורה – ומשום ששם על לבו הורה לאיסור
 45 לכל ישראל, ושמואל פבר, דניאל על לבו שם, ולכל ישראל לא
 46 הורה.
 47 הגמרא מבררת את דברי רב שגזירת השמן על ידי דניאל נגזרה.
 48 מקשה הגמרא: ושמן, דניאל גזר עליה, והאמר פאלי בשם אבימי
 49 נותאה משמיה דרב, פיתן ושמן יינן ופגותיהן של גויים, פולן
 50 משמנה עשר דבר הן – כל אלו בכלל שמונה עשרה גזירות שגזרו
 51 תלמידי שמאי והלל. וכי תימא אתא – בא דניאל גזר ולא קיבל –
 52 ולא נתקבלה גזירתו, ואתו תלמידי הלל ושמאי ונזור וקיבל –
 53 ונתקבלה גזירה, אם כן שלא נתקבלה גזירתו של דניאל, מאי
 54 אפקדוניה דרב – מה פירוש דברי רב שמן, דניאל גזר עליה, והרי
 55 כיון שלא קיבלו אנשי דורו גזירה זו, אינה גזירה.
 56 מתרצת הגמרא: אלא, דניאל גזר עליו – על שמן הגויים שאסור
 57 באכילה בעיר, ומשום חשש חתנות, ואתו אינהו – ובאו תלמידי
 58 שמאי והלל ונזור על השמן לאוסרו באכילה אפילו בשדה.
 59 מקשה הגמרא: בין לרב הסובר שדניאל גזר על השמן ובין לשמואל
 60 הסובר שתלמידי שמאי והלל גזרוהו, ורבי יהודה הנשיא, היכי מצי
 61 למושרא תקנתא – כיצד יכול הוא להתיר את איסור השמן דתלמידי
 62 שמאי והלל, והתנן (עדות פ"א מ"ה) 'אין בית דין יכול לבטל דברי
 63 בית דין חברו אלא אם כן גדול הימנו בחכמה ובמנין, והרי
 64 תלמידי שמאי והלל קדמו לרבי יהודה נשיאה כמה דורות, ובדאי
 65 היו גדולים ממנו בחכמה ובמנין. ועוד קשה, הא אמר רבה פ' בר
 66 תנה אמר רבי יוחנן, פבל – בכל גזירה יכול לבטל בית דין דברי
 67 בית דין חברו, כאשר הבית דין שמתיר גדול מן הבית דין שאסר,
 68 הוין משמונה עשר דבר – חוץ משמונה עשרה גזירות שגזרו תלמידי
 69 שמאי והלל שאפילו יבא אליהו ובית דינו אין שומעין לו.
 70 מתרצת הגמרא: אמר רב משרשיא, מה פועם אין בית דין יכול לבטל
 71 גזירות תלמידי שמאי והלל, הואיל ופשט איסורו פרוכ ישראל –
 72 כיון שפשטה גזירתם בכל ישראל, ולכן אפילו אם הוא בית דין גדול
 73 מבית דין של בית שמאי ובית הלל אינו יכול לבטל גזירתם, וטעם זה
 74 אמנם שייך על שאר גזירות שגזרו בו ביום, אבל שמן, לא פשט
 75 איסורו פרוכ ישראל, דאמר רבי שמואל פ' אבא אמר רבי יוחנן,
 76 ישבו רבותינו – רבי יהודה הנשיא ובית דינו, ודקדקו על שמן של
 77 גויים האם פשט איסורו, ונדע להם שלא פשט איסורו פרוכ
 78 ישראל, שעדיין לא החזיקו רוב ישראל מחמת הגזירה לנהוג איסור
 79 בדבר, ופסקו רבותינו להתיר את השמן, על דברי רבן שמעון כן
 80 גמליאל ועל דברי רבי אלעזר פ' צדוק שהיו אומרים, אין גזרין
 81 גזירה על הצבור אלא אם כן רוב צבור יכול לעמוד בה, והשמן
 82 היא גזירה שאין רוב הצבור יכול לעמוד בה. ומנין למדו שאין גזרים
 83 על הצבור גזירה שאין רובו יכול לעמוד בה, דאמר רב אדא פ' ר
 84 אהבה מאי קרא (מלאכי א טו)

1 וליפתן – פליטתן של בליים ממים מן הדבר הבלוע בהם אופרתן –
 2 את השמן.
 3 מקשה הגמרא: אמו פולי עלמא אוקלי מהרות נינהו – האם כל
 4 העולם אוכלים חוליהן בטהרה, והרי אין נוהגים כן אלא יחידים,
 5 ומדוע אסרו חכמים את השמן מחמת שבלע פליטת דבר טמא לכל
 6 העולם בגלל אותם יחידים.
 7 מתרצת הגמרא: אין הטעם משום פליטת כלים טמאים, אלא וליפתן
 8 של בליים אסורין אופרתן – פליטת המאכלים האסורים באכילה
 9 הבלועה בכלי גויים היא שאוסרת את השמן.
 10 שמואל מקשה לרב על טעמו באיסור השמן: אמר ליה שמואל לרב,
 11 בשלמא לדידי דאמינא – מובן הדבר לדברי שאמרת, שטעם איסור
 12 השמן הוא משום שזליפתן של בליים אסורין אופרתן, תיינו – זה
 13 ביאור אותו מעשה, דבי אתא – שכאשר בא רב יצחק פ' שמואל
 14 פ' מרתא ואמר, דריש רבי שמלאי פנצייבין – בעיר ניצייבין, שמן
 15 של גויים, רבי יהודה הנשיא ובית דינו נמנו עליו והתירוהו. ולדברי
 16 שאיסור השמן הוא משום פליטת האיסור מכלי הגויים, מובן מדוע
 17 התירו רבי יהודה הנשיא, משום דקסבר רבי יהודה, גזרתן מעם לפנים
 18 מותר – דבר איסור הגם בטעמו אם נפל לתבשיל אינו אסור. אבל
 19 התנא במשנתנו שאסר את השמן סבר נותן טעם לפגם אסור. אלא
 20 לדידה – אלא לדברי רב, דאמרת שטעם איסור השמן הוא משום
 21 שדניאל גזר עליו, דניאל גזר ואתא רבי יהודה הנשיא ומכיל ליה
 22 – וכי אפשר לומר שדניאל גזר גזירה ובא רבי יהודה ובטלה, והתנן
 23 (עדות פ"א מ"ה), אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חברו אלא
 24 אם כן גדול הימנו בחכמה ובמנין, ובדאי רבי יהודה הנשיא ובית
 25 דינו לא היו גדולים בחכמה ובמנין מבית דינו של דניאל, ואם כן איך
 26 ביטלו את גזירת השמן שגזר עליה דניאל, ומוכח שטעם איסור השמן
 27 אינו מפני שדניאל גזר עליו אלא משום בליעת האיסור מכלי הגויים.
 28 מתרצת הגמרא: אמר ליה רב לשמואל, שמלאי לודא קא אמרת
 29 – וכי אתה מביא ראיה משמלאי שהוא מן העיר לוד, שאני לודאי
 30 דמזילין – שונים אנשי לוד משאר מקומות, מפני שהם מזוללים
 31 בגזירות חכמים, ומשום כך אמר שמלאי שרבי יהודה התיר את
 32 השמן, ולא כן היה, שרבי יהודה מעולם לא התיר את השמן.
 33 אמר ליה שמואל לרב, אשלח ליה – וכי רצונך שאשלח לשמלאי את
 34 דבריך, שאתה אומר על הלודיים שהם מזוללים בתקנות חכמים.
 35 איכסיף – נתבייש רב על שמיהר להוציא לעז על רבי שמלאי.
 36 רב מפרש את מקור האיסור מהנאמר בדניאל: אמר רב, אם הם לא
 37 דרשו אנן לא דרשינן – וכי אם רבי יהודה הנשיא ובית דינו לא דרשו
 38 את הפסוק בדניאל ללמוד ממנו שדניאל גזר לאסור את השמן, האם
 39 אנו לא נדרוש את הכתוב בדניאל, והקתיב (דניאל א ח) וישם דניאל
 40 על לבו אשר לא יתנאל כפת בג המלך וינין משתיו, וממה שאמר
 41 הכתוב וינין משתיו, יש לדרוש בשתי משתאות הקתוב מדבר,
 42 אחד משתה יין ואחד משתה שמן, כלומר, שדניאל שם אל ליבו

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום שלישי עמ' א

13 מבושל אפילו בשיעור זה, כיון שעיקר הבישול נעשה על ידי העובד
 14 כוכבים, הבשר אסור. אבל בדין של שמואל היה הבשר מונח על גבי
 15 גחלים מכח הישראל, והיה עתיד להתבשל אף ללא מעשה העובד
 16 כוכבים, ולכן אף שהפכו העובד כוכבים וזירו את בישולו, הבשר
 17 מותר.
 18 מסייעת הגמרא לדברי שמואל מברייתא: תניא נמי ה"ב – שנינו
 19 בברייתא כדברי שמואל, מניח ישראל – [רשאי ישראל להניח] פשר
 20 על גבי גחלים, ובא עובד כוכבים ומתפך בו עד שיבא ישראל
 21 מבית הכנסת או מבית המדרש, ואינו חושש משום איסור בישולי
 22 עכו"ם. וכן שופטת – [מניחה] אשה קדירה על גבי פירה, וכאת
 23 עוקרת כוכבים

1 כוכבים, ויש לדייק מדברי רבי יוחנן, קא – אבל מאכל שאינו מבושל
 2 עדיין כמאכל כן דרוסאי, יש בו משום בשולי עובדי כוכבים, ואם
 3 כן באופן שאמר בו שמואל את דינו, שהישראל רק הניח את הבשר
 4 על גבי גחלים, ומשמע דהיינו אפילו אם עדיין לא היה מבושל
 5 כמאכל כן דרוסאי, צריך להיאסר כשהפכו העובד כוכבים וקירב את
 6 בישולו, ואילו מדברי שמואל מוכח שהבשר מותר.
 7 מתרצת הגמרא: קתם – בדינו של רבי יוחנן, מדובר בגזן דלאחר
 8 שהתבשל על ידי הישראל במקצת הוציאו מהתנור ואותביה
 9 פסקיתא – הניחו בסל, ולא היה עתיד להגמר בישולו, ושקליה עובד
 10 כוכבים ואותביה בתנורא – ונטלו העובד כוכבים מהסל והניחו
 11 בתנור וגמר את בישולו, ובוה אמר רבי יוחנן שרק אם היה המאכל
 12 מבושל כבר כמאכל כן דרוסאי, מותר, אבל אם עדיין לא היה

58 שהוא אסור מן התורה.
 59 מתרצת הגמרא: אלא (אמר ליה), דאורייתא אינו אסור אלא
 60 בפירסוי, וכמעשה שהיה בומרי בן סלוא שבא על כובי בת צור
 61 המדיינית והרגם פנחס, ואתו אינהו גזרו – ובאו חכמים וגזרו איסור
 62 אפילו על הבא על עובדת כוכבים בצניעא, שמה ימשך אחר עבודה
 63 זרה.
 64 מקשה הגמרא: הרי בצניעא נמי כבר נאסר בגזירה קודמת לבוא על
 65 הגויה, שהרי בית דינו של חשמונאי גזרו על זה, [דכי אתא רב דימי
 66 אמר, בית דין של חשמונאי גזרו], וישראל הקא על העובדת
 67 כוכבים חייב משום נשג"א – נדה, שפחה, גויה, אשת איש. כי אתא
 68 רבין אמר, משום נשג"א – נדה, שפחה, גויה, זונה. ומדוע אמרו
 69 בברייתא שאיסור בנותיהם הוא מגזירת תלמידי שמאי והלל.
 70 מתרצת הגמרא: כי גזרו בית דינו של חשמונאי, הוא רק על ביאה
 71 – שאסור ישראל לבוא על עובדת כוכבים, אבל ייחוד עם עובדת
 72 כוכבים בלא ביאה, לא גזרו, ואתו אינהו גזרו – ובאו תלמידי שמאי
 73 והלל וגזרו אפילו על הייחוד.
 74 מקשה הגמרא: ייחוד נמי – והרי גם על הייחוד, בית דינו של דוד
 75 גזרו, והוא קודם גזירת תלמידי שמאי והלל, דאמר רב יהודה,
 76 באותה שעה, שהיה מעשה אמנו ותמר, גזרו על ייחוד – שלא
 77 יתייחד אדם עם אשה שאינה נשואה לו.
 78 מתרצת הגמרא: אמרי, התיב – שהם במעשה אמנו ותמר, גזרו על
 79 ייחוד דבת ישראל – שלא ייחיד ישראל עם ישראלית, אבל ייחוד
 80 דישאל עם עובדת כוכבים לא גזרו, ואתו אינהו גזרו – ובאו
 81 תלמידי שמאי והלל וגזרו איסור אפילו דייחוד דישאל עם עובדת
 82 כוכבים.
 83 מקשה הגמרא: וכי ייחוד של ישראל עם ישראלית נאסר על ידי בית
 84 דינו של דוד, והרי ייחוד דבת ישראל עם ישראל, איסור דאורייתא
 85 היא, דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוידק, רמי לייחוד
 86 שאסור מן התורה מניין, שנאמר בפרשת מסית לעבודה זרה (דברים יג
 87 א), כי סיתך אחיך בן אמה, ויש להקשות, וכי בן אס לא יחיה בן
 88 אב אינו סית, ומדוע כתבה התורה אחיך בן אמן, אלא לא יחיה בן
 89 כן אלא לדרוש מכאן דיני ייחוד, שהבן כתייחד עם אמו, ואין אחר
 90 מתייחד עם כל עריות שבתורה, וקשה על דברי רב יהודה שאמר
 91 שבית דינו של דוד גזרו על הייחוד. מתרצת הגמרא: ייחוד האסור
 92 מדאורייתא הוא דאשת איש – ישראל המתיחד עם אשת איש.
 93 ואתא – ובא דוד וגזרו איסור אפילו דייחוד דפנייה ישראלית, ואתו
 94 תלמידי בית שמאי ובית הלל גזרו אפילו דייחוד דעובדת כוכבים.
 95 שנינו בברייתא, ועל דבר אחר משום דבר אחר, הגמרא מבארת מהו
 96 דבר אחר. מבררת הגמרא: מאי על דבר אחר משום דבר אחר –
 97 מה הוא הדבר אחר שאסרוהו, ומשום איזה דבר אחר גזרו עליו.
 98 משיבה הגמרא: אמר רב נחמן פרי יצחק, גזרו על תינוק עובד
 99 כוכבים שיטמא בזיבה, ואפילו לא ראה זיבה, כדי שלא יהא תינוק
 100 וישראל רגיל להיות אצלו במשכב זכור, שחששו חכמים שאם ישהה
 101 תינוק ישראל עם תינוק עובד כוכבים יבוא למשכב זכור, שהגויים
 102 נחשדו על כך. דאמר רבי זירא, צער גדול היה לי אצל רבי אפי –
 103 בשאלה זו הטרחתי הרבה פעמים את רבי אסי, ולא היה בידו תשובה
 104 להשיב לי, ורבי אפי אצל רבי יוחנן – וכן רבי אסי שאל שאלה זו
 105 לרבי יוחנן, ורבי יוחנן אצל רבי ינאי, ורבי ינאי אצל רבי נתן בן
 106 עמרם, ורבי נתן בן עמרם אצל רבי, ואותה השאלה היא, תינוק
 107 עובד כוכבים, מאימתי מטמא בזיבה – בן כמה יהיה ויטמא בזיבה,
 108 ואמר לי – רבי אסי שרבי היה אומר, תינוק אפילו הוא בן יומן מטמא
 109 בזיבה. וכשפאתי – רבי זירא, אצל רבי חייא, אמר לי איך תינוק
 110 מטמא עד שיהיה בן תשע שנים ויום אחד. וכשפאתי והרציתי
 111 דברי – כשבא רבי זירא ואמר את דברי רבי חייא לפני רבי, אמר לי
 112 – רבי לרבי זירא, הנח דברי שאמרתי שמתמא בהיותו יום אחד ונאחז
 113 דברי רבי חייא דאמר תינוק עובד כוכבים אימתי מטמא בזיבה
 114 בן תשע שנים ויום אחד,

1 'במארה אתם נארים ואתי אתם קובעים הגוי פולז' – אתם
 2 מקבלים עליכם גזירה בארור וקללה, ומשום כך נאסר עליכם, ואחר
 3 כך אותי אתם קובעים, כלומר גזולים ונהנים מאותו איסור, ומכך
 4 שאמר הכתוב 'הגוי פולז, משמע, אי אכא גוי פולז – אם העם כולו
 5 אכן קבל את הגזירה, אין – הרי זו גזירה, אי לא – ואם לא כל העם
 6 קיבל את הגזירה, לא – אין זו גזירה.
 7 הגמרא מבררת את טעם איסור פת הגויים, שמנם, יינם ובנותיהם:
 8 גופא, אמר באלו, אמר אבימי נותאה משמיה דרב, פיתן ושמןן
 9 יינן ובנותיהן, פולז משמונה עשר דבר הן.
 10 מבררת הגמרא: בנותיהן מאי היא – מה היא הגזירה, ומפני מה גזרו
 11 על בנות הגויים. משיבה הגמרא: אמר רב נחמן פרי יצחק, גזרו על
 12 בנותיהן שיהיו חשובות כנידות מצריסותן – מקטנותן. שאף על פי
 13 שבקטנותן עדיין לא ראו דם נדה, מכל מקום חשובות כנדות, והנוגע
 14 בהם טמא. ונניבא משמיה דרב אמר, פולז – פתם, שמנם, יינם
 15 ובנותיהם, משום עבודת כוכבים גזרו בהן, שאם יאכל אדם מפתם,
 16 שמנם או יינם או יתייחד עם בנותיהם, יכול לבוא לידי איסור עבודה
 17 זרה.
 18 דכי אתא – כאשר בא רב אחא פרי אדא, אמר בשם רבי יצחק, גזרו
 19 חכמים על פיתן של גויים משום שמן. מקשה הגמרא: מאי אולמיה
 20 – מה חומרנו דשמן מפת, עד כדי שגזרו על הפת משום השמן.
 21 מתרצת הגמרא: אלא גזרו חכמים על פיתן ושמן משום יינן, שאם
 22 יאכל מפתם ומשמנם יבוא לשתות גם את יינם, ועל יינן משום
 23 בנותיהן – וכשישתה את יינם מתוך שהיין בוער בו יבוא לידי איסור
 24 עם בנותיהם, ועל בנותיהן משום דבר אחר – ואם יבוא על בנותיהם
 25 יביאנו הדבר לידי איסור עבודה זרה. ועל דבר אחר ושלא נתבאר
 26 כאן מהו גזרו חכמים משום דבר אחר, ולהלן יבואר מהו אותו דבר
 27 אחר.
 28 מקשה הגמרא: והרי בנותיהן איסור דאורייתא היא, דכתיב (דברים י
 29 א) 'לא תתחתן בם' ומדוע הוצרכו חכמים לגזור על בנותיהם משום
 30 עבודה זרה. מתרצת הגמרא: דאורייתא אין איסור חיתון אלא עם
 31 בנות שבע אומות בלבד, אבל שאר עובדי כוכבים לא, ואתו אינהו
 32 – חכמים גזרו איסור חיתון אפילו דשאר עובדי כוכבים.
 33 מקשה הגמרא: ולרבי שמעון בן יוחי דאמר, ממה שבאמר (שם יד
 34 א) 'כי יסיר את בנה מאחרי ועבדו אלהים אחרים', ונתן הכתוב את
 35 הטעם לאיסור החיתון עם הגויים משום שיבוא לידי עבודה זרה, מזה
 36 יש לדרוש שבא הכתוב לרבות את כל המסירות מאחרי ה', שאסור
 37 להתחתן עם בנות כל הגויים אף שאינן משבע אומות, מאי אכא
 38 למימר – איך נבאר לשיטתו את דברי הברייתא שבנותיהם לא
 39 נאסרו אלא מגזירת חכמים משום עבודה זרה, והרי איסור מן התורה
 40 הוא.
 41 מתרצת הגמרא: אלא, דאורייתא לא נאסרו ישראל בבנות הגויים
 42 אלא באישות דרך התנות, אבל באישות דרך זנות לא נאסרו, ואתו
 43 אינהו גזרו אפילו באישות דרך זנות.
 44 מקשה הגמרא: והרי אישות דרך זנות נמי אסורה מן התורה, ובבית
 45 דינו של שם גזרו עליה שהיה קודם מתן תורה, דכתיב במעשה
 46 יהודה ותמר (בראשית לח כד), ויהי כמשלש חדשים ויגד ליהודה לאמר
 47 ונתה תמר פלתי וגם הזנה הרה לזנוגים ויאמר יהודה הוציאוה
 48 ותשרף, ומכאן שהנבעלת לכנעני אפילו הוא דרך זנות דינה במיתה.
 49 מתרצת הגמרא: אלא, דאורייתא לא נאסר אלא עובד כוכבים הקא
 50 על פת ישראל, ומשום דמשכה בתריה – שתמשך בת ישראל אחר
 51 העובד כוכבים לעבודה זרה, אבל ישראל הקא על העובדת כוכבים
 52 לא, ואתו אינהו גזרו אפילו על ישראל הקא על העובדת כוכבים
 53 שמה ימשך אחר עבודה זרה.
 54 מקשה הגמרא: וכי ישראל הקא על העובדת כוכבים גזירת חכמים
 55 היא שאסור, והרי הקלה למשה מסיני היא, דאמר מר, הפועל
 56 ארמית, קנאין פוגעין בו – ישראל הבא על הגויה, בני אדם
 57 המקנאים לה' הורגים אותו, ומכך שמוטר לקנאים לפגוע בו הרי